

Otvorenost lokalnih samouprava u regionu i BiH

PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE
STANJA

ZaštoNe

 ActionSEE

Ovaj projekat je sufinansiran od strane Evropske unije. Prijedlog praktične politike je urađen uz pomoć Evropske unije. Sadržaj je isključivo odgovornost ActionSEE mreže i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

Autorice: Selma Aščerić and Mila Josifovska

Otvorenost lokalnih samouprava u regionu i BiH

PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE STANJA

**Stavovi iznijeti u dokumentu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju
nužno mišljenje donatora*

Sarajevo, 2019

UVOD

UG „Zašto ne“ je, u saradnji sa partnerima iz regionalne mreže "ActionSEE", pripremio prijedlog praktične politike, u kom je analiziran nivo transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti jedinica lokalne samouprave u regionu Zapadnog Balkana.

Prijedlog je rezultat opsežnog istraživanja, baziranog na metodologiji, koje su članice mreže ActionSEE sprovele u prethodnih nekoliko mjeseci u svim državama Zapadnog Balkana. Cilj istraživanja je da pruži temeljan pregled stanja u gore navedenim oblastima, doprinese kvalitetu reforme rada javne uprave, utiče na jačanje principa dobre uprave i pomogne institucijama da ih efikasnije primjene u svom radu. Smatramo da su to ciljevi koje dijelimo sa samim institucijama koje su obuhvaćene istraživanjem.

Nakon provedenog istraživanja, članovi mreže pripremili su Preporuke za poboljšanje otvorenosti institucija. Na osnovu rezultata istraživanja iz 2018. razvijene su politike koje pružaju trenutni pregled stanja u institucijama BiH i regije, uključujući uočene nedostatke i dobre prakse u tom području.

Politika otvorenosti mora biti politika svih jedinica lokalne samouprave u regionu, mora biti definisana kao i ostale važne politike i ne smije biti plod trenutne odluke ili trenutnog raspoloženja aktuelne općinske ili gradske administracije. Svaka zemlja regiona ima svoje specifične, političke uslove u kojima razvija i svoju otvorenost, ali se može primijetiti značajan prostor za zajedničko regionalno djelovanje na unapređenju stanja.

Naš je prijedlog upućen je donosiocima odluka Lokalnih uprava i samouprava u regionalnim zemljama, te on svakako može biti koristan i predstavnicima međunarodnih institucija, kao i kolegama iz nevladinih organizacija koje se bave ovim pitanjima. Pored toga, poštovat ćemo principe transparentnosti istraživanja i obavijestiti institucije o svim detaljima njegovog provođenja i usvojenih zaključaka.

Na raspolaganju smo vam za sve prijedloge, dobronamjerne kritike i diskusije u vezi s našim preporukama.

Otvorenost lokalne samouprave u regionu

U odnosu na drugu godinu mjerenja (2017.) u kojoj je regionalna razina otvorenosti lokalne samouprave bila 31%, analiza rezultata iz treće godine mjerenja (2018.) pokazuje minimalan, ali još uvijek razočaravajući porast otvorenosti institucija sa 36%. Povećanjem regionalnog nivoa otvorenosti za 5%, institucije lokalne samouprave na Zapadnom Balkanu, koliko god bile nedostižne, uspjele su da nadmaše rezultate iz prve godine mjerenja, ali uglavnom ostaju na nezadovoljavajućem nivou.

Budući da su jedinice lokalne samouprave ključne institucije za usluge građana, od najveće je važnosti da se koristi pristup odozdo prema gore, što znači da reforme trebaju početi od lokalnog nivoa. Nadalje, s obzirom da se minimalne promjene ili „status quo“ nivoa otvorenosti mogu shvatiti kao beznačajne i obeshrabrujuće za učešće građana u utjecaju na lokalne politike, rezultati sugeriraju da je situacija alarmantna i da se moraju poduzeti odgovarajuće proaktivne mjere na lokalnom nivou.

S pozitivnije strane, analizirajući lokalnu samoupravu u zemljama zapadnog Balkana pojedinačno, povećava se stepen otvorenosti u svim zemljama osim jedne. U odnosu na rezultate iz prethodne godine, značajan napredak može se primjetiti u rezultatima nivoa otvorenosti lokalne samouprave na Kosovu (40,57%) s povećanjem od 17,08%, a slijedi Albanija (35,83%) s poboljšanjem za 8,28% i za Bosnu i Hercegovinu (33,57%) uz poboljšanje za 6,41%. Ipak, nivo otvorenosti lokalne samouprave u Srbiji je jedini koji označava zaostatak od 7,11% smanjujući se sa 38,72% u 2017. godini na 31,61% u 2018. godini, što dalje pokazuje nedostatak posvećenosti ovih institucija u promociji otvorenosti u prethodnom periodu.

S namjerom da doprinesu uspostavljanju sistemskog pristupa povećanju odgovornosti institucija, te postepeno poboljšavajući komunikaciju između institucija i šire javnosti na lokalnoj razini, u nastavku ovog teksta možete pronaći ključne nedostatke koje zemlje regije moraju otkloniti kako bi osigurale otvorenost u radu javne uprave na lokalnom nivou.

Pristupačnost i interakcija sa građanima

Posmatrajući regionalni nivo otvorenosti lokalne samouprave na Zapadnom Balkanu kroz prizmu od četiri dimenzije Indeksa otvorenosti (pristupačnosti, učinkovitost, integritet, i transparentnost), princip "pristupačnosti" se ističe kao oblast u kojoj većina lokalnih samouprava ima izazove u postizanju boljih rezultata sa ispunjenjem 26,84% pokazatelja. Tačnije, rezultati pokazuju da su to javne konsultacije u kojima jedinice lokalne samouprave postižu najniže bodove, jer još uvijek nedostaju planovi, pozivi i izvještaji iz javnih konsultacija i rasprava koji sadrže pismena objašnjenja i odgovore koji su objavljeni na njihovim web stranicama, kao i nedostatak izgradnje kapaciteta državnih službenika na konceptu otvorenih podataka i uputa za njihovu upotrebu i objavljivanje.

Još jedan nedostatak koji se može primijetiti u vezi s tim je nedostatak otvorenih poziva za prijedloge projekata za nevladin sektor tokom prošle godine, praćenim odlukama o dodijeljenim sredstvima i rezultatima objavljenim na službenim web stranicama, uključujući osjene dodjeljenje svim podnositeljima zahtjeva i pojedinačni popis bodova.

Nadalje, drugi aspekt pristupa koje jedinice lokalne samouprave najviše zanemaruju je pružanje pristupa informacijama, jer postoji nedostatak podataka o kontakt osobama odgovornim za pristup informacijama od javnog značaja dostupnim na web stranici, informaticnim / građanskim biroima služe kao dokumentacijski centri ili javne baze podataka, objavljeni odgovorni na zahtjeve za javnom informacijom, ažurirani ZOSPI vodiči koji se objavljuju godišnje ili poseban odjeljak za relevantne informacije o ZOSPI-ju na njihovim web stranicama.

Ono što se ponavlja jeste izostanak provođenja treninga iz oblasti pristupa javnim informacijama. Što je pozitivnije, u odnosu na prošlogodišnje rezultate, iako još uvijek oskudni, dolazi do neznatnog poboljšanja u interakciji s građanima, što znači da su jedinice lokalne samouprave započeli s aktivnim računima na društvenim medijima, fiksnim savjetovanjima sa predsjednikom lokalnih samouprava i e-usluga na loklanom nivou.

Kako je oba dimenzija jedan od stubova za uključivanje građana u procese donošenja odluka na loklanoj razini, a ista je na nižoj razini, nemoguće je da građani dobiju odgovarajuće informacije, kao i pravovremeno i na način na koji je to za njih razumljivo, što im onemogućava da izraze svoje potrebe uljučivanjem u rasprave o pitanjima s lokalnim interesima.

Osviještenost i strateško planiranje unutar jedinica lokalne samouprave

Zabrinjavajuće, kada je u pitanju nivo pristupačnosti u regiji (49,12%) u odnosu na prethodnu godinu došlo je do pada od 5,15% što je pokazatelj da jedinice lokalne samouprave ne shvataju ozbiljno svoje opredjeljenje za strateško upravljanje institucijama. Po pitanju praćenja i procjene unutar jedinica lokalne samouprave i imajući u vidu da u većini zemalja Zapadnog Balkana postoji zakonska obaveza da jedinice lokalne samouprave razviju godišnje programe rada i izvještaje za skupštinu općina i predsjednika lokalnih samouprava, rezultati tvrde da nedostaje upotreba pokazatelja uspješnosti prilikom razvoja ovih dokumenata, što je tipično za cijelu regiju.

Ovo dovodi do zaključka da odlučnost jedinica lokalne samouprave da rade strateški nije usklađena ako se ne prate pokazatelji uspješnosti, što može dodatno osporiti prihvatljivost i važnost jedinica lokalne samouprave u očima šire javnosti ako se strateški pristupi prikažu samo na papiru. Velika pažnja je potrebna i u izradi Strategije razvoja koja sadrži vremenski okvir, alokacije budžeta i odgovorna tijela za provedbu. To znači da bi se jedinice lokalne samouprave trebale više usredotočiti na stvaranje pisanog akcionog plana za provedbu Strategije razvoja jedinica, kako bi im se osigurala veća razina svijesti.

Nakon stvaranja takvog akcionog plana, osim što će akcioni plan i godišnji proračun učiniti dostupnim javnosti, lokalne samouprave bi trebale osigurati da se dokumenti dostave u otvorenom formatu podataka i da su sastavljeni na način razumljiv za širu publiku koja olakšava javno praćenje i djelovanje napretka i nedostataka jedinica lokalne samouprave.

Princip integriteta

Sa neznatnim napretkom od 7,7% u području integriteta (28,21%), jedinice lokalne samouprave u regiji pokazale su malo veću predanost ovom aspektu otvorenosti u odnosu na prethodne godine. Ovaj progres se može pripisati postojanju izravnih mrežnih komunikacijskih kanala i smjernica dostupnih na službenim web stranicama većine praženih jedinica lokalne samouprave putem kojih građani mogu izazvati zabrinutost, žalbe i prigovore.

Ovaj napredak pokazatelj je napredovanja interakcije između institucija i opće javnosti na lokanoj razini, što nas dovodi do zaključka da postoji potencijal za transformaciju postojećih odnosa između jedinica lokalne samouprave i građana koji mogu dalje postepeno vraćati povjerenje građana, ali od institucija je isključivo odlučnije primijeniti napredniji pristup napretku u ovoj oblasti. Bez obzira na to, najveći pad u oblasti integriteta i dalje je nedostatak izgradnje kapaciteta državnih službenika na temama vezanim za sukob interesa, sprečavanje korupcije i prijavljivanje od strane zviždača u slučaju nepravilnosti.

Transparentnost

Bez obzira na općenito poboljšanje otvorenosti jedinica lokalne samouprave kroz prizmu transparentnosti (38,77%) za 5,91% u odnosu na prošlu godinu, transparentnost ostaje na listi područja kojima je potrebna dodatna usredotočenost i poboljšanje. Manji napredak, koji nije dovoljan da bi se moglo reći da je transparentnost efikasna, može se primijetiti unutar aspekta općinskih proračuna. Tačnije, napredak se može primijetiti kroz podnošenje nacрта odluke o budžetu Skupštini općine najmanje tri mjeseca prije početka fiskalne godine kako bi se omogućilo dovoljno vremena za odgovarajuću reviziju u Parlamentu, održavajući javne konsultacije o Nacrt godišnjeg budžeta i njihovo objavljivanje na službenim web stranicama kao i objavljivanje izvještaja s javnih savjetovanja te predstavljanje detaljnih podataka o razini i sastavu općinskog duga.

Međutim, tamo gdje većina lokalnih samouprava ne postigne opće standarde je objavljivanje budžeta građana na njihovim službenim web stranicama, što se odnosi na potrošnju, te transparentan i razumljiv način raspodjele sredstava. Ipak, kako bi mogli te dokumente na pravilan i pravodoban način proizvesti i objaviti, jedinice lokalne samouprave moraju imati kapacitete za to, što nas dovodi do sljedeće tačke.

Ne uspijevajući postići standarde u objavljivanju organizacijskih podataka, jedinice lokalne samouprave pokazuju slab učinak u ovom aspektu, koji se ne pripisuje samo općem nedostatku strateškog pristupa otvorenosti koji je vidljiv u kontekstu podataka o formatima otvorenih podataka koji su objavljeni na njihovim službenim web stranicama, već povratak ostvaren u odnosu na prethodnu godinu.

Rezultati pokazuju da treba posvetiti veći fokus usvajanju i objavljivanju relevantnih dokumenata poput strategija, procedura i politika jedinica lokalne samouprave, godišnjih radnih programa i izvještaja o radu lokalnih samouprava i skupštine općina, kao i relevantne informacije poput plata javnih službenika, dionica javnih preduzeća koja drže jedinice lokalne samouprave, prodaja i/ili zakup imovine, te video/audio zapisi sa sjednica skupštine općine od najmanje jedne godine.

Nedostatak pravodobne i proaktivne objave ovih podataka, iako je diskutabilan, mogao bi se možda objasniti potrebom za jačanjem kapaciteta državnih službenika i/ili tehničkom podrškom, jer je to možda nedostatak vještina i znanja koji uzrokuju veliku prepreku u zadovoljavanju viših standarda. Kapacitet državnih službenika da izrade relevantne i sveobuhvatne dokumente i da budu u mogućnosti da ih objave u otvorenom formatu podataka dodatko utiče na nivo opredjeljenosti da informacije budu dostupne javnosti.

U zaključku, dok se većina zemalja Zapadnog Balkana suočava sa sličnim izazovima na lokalnoj razini, obaveza jedinica lokalne samouprave je da stvori pojedinačne strategije izrađene po individualnoj mjeri, imajući u vidu lokalnu stvarnost i postojeće dobre prakse, ali i trenutak osiguravanja ujednačenosti otvorenosti jedinica lokalne samouprave unutar zemlje.

OTVORENOST JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE U BOSNI I HERCEGOVINI

Općinske i gradske vlasti u Bosni i Hercegovini ispunjavaju 33,60 % indikatora otvorenosti, prema analiziranim principima transparentnosti, pristupačnosti, integriteta i učinkovitosti, koje zajedno daju ukupan pregled otvorenosti jedinica lokalne samouprave.

Monitoring otvorenosti općina i gradova u BiH, koji je obuhvatio 36 jedinica lokalne samouprave, pokazao je nekoliko standardnih "kritičnih tačaka", odnosno ključnih prepreka kada su otvorenost i transparentnost rada jedinica lokalne samouprave u BiH upitanju. Prema rezultatima ovog regionalnog istraživanja Bosna i Hercegovina, sa zadovoljenih 33,60% indikatora otvorenosti, nalazi se na trećem mjestu. Najbolji rezultat ima Crna Gora sa zadovoljenih 50,80 % indikatora otvorenosti.

Zatvorenost bilježimo u nekoliko segmenata: počev od neadekvatnog sprovođenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama, preko planiranja i uvida u trošenje javnih sredstava, do korištenja neadekvatnih i zastarjelih načina komunikacije. Velika većina općina ne ažurira svoje zvanične web stranice, neke općine čak ni nemaju zvaničnu web stranicu. Također, općine ili nemaju mjesečne biltene o svom radu i aktuelnim dešavanjima u općinama, ili oni ne izlaze redovno.

Javnost i transparentnost procesa donošenja odluka općinskih i gradskih vijeća, koje se tiču prava i interesa građana/ki, nije na zadovoljavajućem nivou. Nedostatak u davanju potrebnih informacija građanima/kama nije nadoknađen ni prisustvom općinskih i gradskih administracija na društvenim mrežama, jer ne postoji ujednačena praksa općina da na ovaj način komuniciraju sa građanima/kama. Također, na zvaničnim web stranicama općina/gradova ili ne postoje tzv. rubrike "najčešće postavljena pitanja" ili se na postavljena pitanja građana/ki ne odgovara pravovremeno.

Značajno pitanje funkcionisanja općinskih i gradskih vlasti, ali i njihove otvorenosti prema građanima, jeste kreiranje jasnih indikatora uspjeha politika jedinica lokalne samouprave, koji će biti dostupni građanima/kama. Nije posvećena dovoljna pažnja ni uspostavljanju jedinstvenog metoda po kojem bi općinske i gradske vlasti izvještavale više instance vlasti i građane/ke o svom radu na godišnjem nivou. Sve navedeno se negativno odražava na informisanje građana/ki o učincima i efektima rada općinskih i gradskih vlasti.

Najviše zadovoljenih indikatora, prema navedenim principima, imao je Grad Visoko te Općina Gradačac. Najmanje indikatora zadovoljavaju općine Kupres (Republika Srpska), Glamoč i Istočni Mostar. Princip pristupačnosti u jedinicama lokalne samouprave BiH u 2018. godini zadovoljen je sa svega 16% postavljenih indikatora.

U pogledu provođenja javnih konsultacija, rezultat je nešto bolji u odnosu na prethodnu godinu. Ostvareni rezultat je 13% ispunjenih indikatora. Razlog tome je što općine i gradovi ne objavljuju pozive za javne konsultacije/rasprave. Planovi i raspored javnih rasprava nisu dostupni na zvaničnim web stranicama jedinica lokalne samouprave kao ni izvještaji o provedenim javnim raspravama.

U pogledu interakcije sa građanima, i kada je upitanju sloboda pristupa informacijama, većina jedinica lokalne samouprave i dalje ima loše rezultate. Tu se, prema ovom istraživanju, također bilježi pad u odnosu na prethodne dvije godine. Općine i gradovi i dalje nisu u zadovoljavajućoj mjeri aktivni na društvenim mrežama. Ipak, kada je upitanju korištenje društvenih mreža, kao vid komunikacije sa građanima/kama, situacija je nešto bolja nego prethodnih godina obzirom da 55% jedinica lokalne samouprave koje su bile obuhvaćene istraživanjem aktivno koriste Facebook. U većini općinskih i gradskih administracija ne postoji fiksno određeno vrijeme za održavanje konsultacija sa građanima/kama, a zvanične web stranice nemaju posebnu sekciju za najčešće postavljena pitanja. Neki vid interakcije sa građanima prisutan je u svega 23% jedinica lokalne samouprave.

Najlošije je ocijenjen pristup informacijama, sa svega 12% ispunjenih indikatora. Po pitanju pristupa informacijama, veoma često je prisutna situacija da nije naznačen kontakt osobe zadužene za rješavanje zahtjeva za pristup informacijama niti je vodič za pristup informacijama dostupan na zvaničnim web stranica općina i gradova.

Uprkos pobrojanim nedostacima ovogodišnji rezultat, u nekim segmentima, upućuje na to da postoji blaga tendencija ka povećanju pristupačnosti jedinica lokalne samouprave u odnosu prema građanima/kama. Međutim, treba naglasiti da se i dalje nedovoljno provode javne konsultacije, zvanične web stranice općina i gradova se ne ažuriraju redovno, a građanima/kama na istim nisu dostupne sve potrebne informacije. Svega 25% jedinica lokalne samouprave objavljuje pozive za javne konsultacije na svojim zvaničnim web stranicama. Ipak, ovaj rezultat predstavlja napredak u odnosu na prošlogodišnji koji je iznosio svega 3%. Davanje odgovora na najčešće postavljena pitanja praktikuje tek 8% jedinica lokalne samouprave nad kojim se sproveden monitoring, i u ovom slučaju bilježimo blagi pad u odnosu na prošlogodišnjih 12%.

Kao jedan od problema i dalje se javlja nepoštovanje principa da se podaci objavljuju u open data formatima, koji bi informacije učinile dostupnijim i lakše pretraživim. Prema ovom principu, najbolje je rangiran Grad Visoko, koji zadovoljava 50% indikatora, te Općina Srebrenik koja zadovoljava 36% indikatora. Općine Kupres (Republika Srpska), Glamoč i Istočni Mostar nemaju ni zvanišne web stranice, te shodno tome su i najlošije ocjenjene kada je upitanju princip pristupačnosti.

Princip učinkovitosti u jedinicama lokalne samouprave BiH zadovoljen je sa 63% ispunjenih indikatora, i kada je ovaj princip upitanju jedinice lokalne samouprave ostvarile su približno iste rezultate kao i prethodne dvije godine. Monitoring i evaluaciju svog rada provodi 63% analiziranih lokalnih administracija. Zakonom uspostavljena procedura redovnog godišnjeg izvještavanja općinskih/gradskih vijeća (od strane načelnika/gradonačelnika) u 2018. godini ispoštovana je u 93% jedinica lokalne samouprave koje su bili obuhvaćeni istraživanjem.

Strateško planiranje na nivou lokalne samouprave u BiH zadovoljavajuće je u 73% općina i gradova. Od ispitanih općina i gradova, razvojne strategije za 2018. godinu imalo je 67% jedinica lokalne samouprave. I dalje je zabrinjavajuća činjenica, da oko 33% jedinica lokalne samouprave ne usvaja razvojne strategije. Također, zabrinjava i podatak da većina jedinica lokalne samouprave ne koriste indikatore učinka pri izradi svojih godišnjih programa rada.

Prema principu učinkovitosti najbolji rezultat su imali općine Srebrenik i Orašje koje su zadovoljile 100% indikatora, a slijede ih općine Centar, Bužim, Petrovac, Gradačac i Jajce koji su zadovoljili od oko 50-70% indikatora. Pomenute općine imaju zadovoljavajuće rezultate kada je upitanju izvještavanje o radu Općinskih vijeća, izrada i provedba godišnjih planova rada te provedba razvojnih strategija.

Kada je u pitanju integritet, jedinice lokalne samouprave BiH zadovoljavaju skromnih 20% postavljenih indikatora. Svega 5% jedinica lokalne samouprave ima razvijen neki vid mehanizma za podizanje svijesti o važnosti prevencije i sprečavanja sukoba interesa u gradskim i općinskim administracijama. Antikorupcijska politika u službenoj, odnosno formi dokumenta, zastupljena je u 20% jedinica lokalne samouprave (koje su bile obuhvaćene istraživanjem i odgovorile na upitnik). U većini slučajeva ne postoje upute, niti adekvatni vodiči za građane/ke o podnošenju žalbi na rad službenika/ca. Online komunikacija jedinica lokalne samouprave sa građanima/kama, putem koje se može izraziti zabrinutost ili podnijeti žalba na rad državnih službenika nešto je bolja nego prethodnih godina, a ovaj vid komunikacije sada je zastupljen u 36% jedinica lokalne samouprave. Međutim, službenici/ce u općinama i gradovima i dalje se nedovoljno educiraju po pitanju prevencije i sprečavanja sukoba interesa. Kada je upitanju integritet najbolji rezultat imale su opštine Kotor Varoš, Han pijasak, Jablanica te Grad Visoko, a najlošiji rezultat imale su opštine Ljubinje, Bileća, Dobretići, Fojnica i Hadžići.

Princip transparentnosti, jedinice lokalne samouprave BiH zadovoljile su sa 36% postavljenih indikatora, i ovo je nešto bolji rezultat u odnosu na prethodnu godinu istraživanja. Jedinice lokalne samouprave i dalje nisu dovoljno transparentne po pitanju svojih budžeta, organizacionih informacija, te postupaka javnih nabavki. Nešto više od polovine općina i gradova obuhvaćenih istraživanjem u 2018. godini provelo je neki vid javnih konsultacije po pitanju nacрта budžeta za tu godinu, a Budžet za građane ima svega nekoliko jedinica lokalne samouprave.

Građani/ke nemaju priliku da analiziraju budžet kroz narativna i grafička objašnjenja, koja bi trebalo da su im dostupna kroz dokumente „Budžet za građane“ ili slične forme kojima se budžetski dokumenti predstavljaju na jednostavan i lako razumljiv način. Budžetska transparentnost lokalne samouprave u BiH zadovoljava 38% postavljenih indikatora.

Samo 8% općina i gradova imaju objavljenje određene podatke o imenima državnih službenika. Kada su upitanju imena, podaci i informacije o pozicijama i funkcijama državnih službenika te biografije načelnika i gradonačelnika, za razliku od prethodnih godina, ovi podaci su dostupni za oko 70% jedinica lokalne samouprave koje su bile obuhvaćene istraživanjem. Informacije o održanim sjednicama te donesenim odlukama općinskih/gradskih vijeća koje su dostupne javnosti trebale bi biti transparentnije i detaljnije.

Godišnji programi rada općinskih i gradskih administracija dostupni su javnosti tek u 22% jedinica lokalne samouprave.

Određene podatke vezane za procedure javnih nabavki (planovi javnih nabavki, pozivi, odluke) objavljuje 37% općina i gradova. Na zvaničnim stranicama jedinica lokalne samouprave ne objavljuju se ugovori koji su zaključeni sa najpovoljnijim ponuđačima, i svega 5% jedinica lokalne samouprave ima djelimično objavljene ugovore na svojim zvaničnim web stranicama.

Iako bi svi dokumenti, prema međunarodnim standardima, trebali biti u open data formatu, tek 21% jedinica lokalne samouprave ima dostupne podatke u ovom formatu na svojim zvaničnim web stranicama.

Kada je u pitanju princip transparentnosti najbolji rezultat imala je Općina Gradačac sa 65% i Grad Visoko sa 60% zadovoljenih indikatora. Najlošije rangirana po pitanju sveukupne transparentnosti je Opština Kupres (RS) i Istočni Mostar koje nemaju ni zvaničnu web stranicu.

Podsjećamo, transparentnost, otvorenost i odgovornost u dobrom upravljanju predstavljaju osnovne preduslove kvalitetne lokalne samouprave i ne smiju biti tretirani kao “poklon” građanima/kama.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Otvorenost je ključni uslov demokratije jer omogućava građanima/kama da dobiju informacije i znanje potrebno za ravnopravno učestvovanje u političkom životu, efektivno donošenje odluka i držanje institucija odgovornim za politike koje sprovode. Institucije diljem svijeta preduzimaju konkretne akcije u cilju povećanja svoje transparentnosti i odgovornosti prema građanima. Kako bismo ustanovili u kojoj mjeri građani/ke Zapadnog Balkana dobijaju pravovremene i razumljive informacije od svojih institucija, razvijen je Regionalni indeks otvorenosti jedinica lokalne samouprave.

Regionalni indeks otvorenosti mjeri stepen do kojeg su institucije zemalja Zapadnog Balkana otvorene prema građanima i društvu, na osnovu četiri principa: (1) transparentnost (2) pristupačnost (3) integritet i (4) učinkovitost. Princip transparentnosti podrazumijeva da su organizacione informacije, budžet i postupci javnih nabavki javno dostupni i objavljeni. Pristupačnost se odnosi na obezbjeđivanje i poštovanje procedura za slobodan pristup informacijama, te poboljšanje dostupnosti informacija kroz mehanizam javnih rasprava i jačanja interakcije sa građanima/kama. Integritet obuhvata mehanizme za prevenciju korupcije, sprovođenje etičkih kodeksa i regulaciju lobiranja. Posljednji princip, učinkovitost, tiče se monitoringa i evaluacije politika koje sprovode institucije.

Vodeći se međunarodnim standardima i preporukama i primjerima dobre prakse, ovi principi su dalje razrađeni kroz posebne kvantitativne i kvalitativne indikatore koji se ocjenjuju na osnovu dostupnosti informacija na zvaničnim internet stranicama institucija, kvaliteta pravnog okvira za pojedinačna pitanja, upitnika koji su proslijeđeni institucijama, te drugih izvora javnog informisanja. Mjerenje je sprovedeno u periodu od decembra 2018. do kraja aprila 2019. godine.

Kroz oko 80 indikatora po instituciji mjerili smo i analizirali otvorenost 144 jedinica lokalne samouprave u BiH i regionu. Standardna greška cjelokupnog indeksa otvorenosti iznosi +/- 3%. Na osnovu rezultata istraživanja, razvijen je predstavljeni set preporuka i smjernica koje su namijenjene institucijama.

ACTION SEE is a network of civil society organizations that work together to promote and ensure the transparency and accountability of institutions in Southeast Europe, increase the potential for civic activism and participation, promotion and protection of human rights on the internet, and building capacity for the use of new technologies.

